

**รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก**
**The Model of Educational Quality Development for Small Schools
in Chat Trakan District Phitsanulok Province**

นันทวดี ชมเดือน และ ชัชภูมิ สีชมภู
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
Nuntawadee Chomduan and Chatphum Sichomphoo
Uttaradit Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Nuntawadee_53@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และ 2) เพื่อหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 64 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1). สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่พบสภาพปัญหามากที่สุดคือ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษา

2). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก สรุปได้ดังนี้ (1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (2) การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา (3) การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปี (4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษา (5) ควรแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน (6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองและการจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; การพัฒนาคุณภาพการศึกษา; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstracts

This research aims to 1) to study the condition of the problem and 2) to find patterns improving the quality of education of small schools in Chattrakarn District, Phitsanulok Province examples of respondents included school administrators and teachers in small schools In Chattrakarn District, Phitsanulok Province, 64 people choose a specific one analyze data using averages and standard deviations and interviews with qualified persons 5 to analyze data by analyzing content. The results showed that.

1. The problem of improving the quality of education of small schools in chattrakarn district, phitsanulok province, in general is moderate.

2). The model of improving the quality of education at small schools in Chattrakarn district. (1) Establishing educational standards (2) Creating educational development plans (3) developing educational development plans continuously every year. (4) Implementation of the Education Development Plan (5) Should clearly appoint responsible personnel. (6) Preparation of self-assessment report and delivery of self-assessment report to improve the quality of education.

Keywords: Development Model; Educational Quality Improvement; Small Schools

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยมีปัญหาหลายประการซึ่งยังไม่สนองตอบและยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศได้สมบูรณ์มากนัก ดังนั้นบุคคลในวงการศึกษาจึงได้แสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะสร้างความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการทางการศึกษาโดยตรงให้มีการดำเนินการทั้งด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิตให้มีมาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนด การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นมาตรฐานหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและแก้ปัญหาได้โรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการบริหารคุณภาพ สร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมว่ามีความสามารถในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม ความรู้ มีความสุข ตามที่สังคมคาดหวังไว้ ดังนั้น การหารูปแบบเพื่อการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยมีสถานศึกษาในความรับผิดชอบทั้งสิ้น จำนวน 31,420 แห่ง เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน จำนวน 14,397 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 45.82 ของโรงเรียนทั้งหมด โดยเป็นโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 7,280 แห่ง สัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1 : 19 สภาพปัญหาการบริหารจัดการของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน คือ ด้านบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความพร้อมทางปัจจัยของโรงเรียน และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 23-26) จากการประเมินคุณภาพและการทดสอบต่าง ๆ พบว่าคุณภาพการศึกษาเป็นปัญหาทุกระดับ

จำเป็นต้องเร่งแก้ไขทั้งระบบโดยเร็วซึ่งต้องปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน จึงเร่งพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 46-48)

อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก มีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน จำนวน 16 แห่ง ในจำนวนดังกล่าวมีโรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 50 คน อยู่จำนวน 12 แห่ง มีปัญหาในการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอนหลายประการ ที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่บรรลุเป้าหมาย ขาดการระดมทรัพยากรและการประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ขาดแคลนครูในวิชาเอกและสาขาที่จำเป็นโดยเฉพาะกลุ่มสาระหลัก เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ เป็นต้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมยังไม่เป็นที่น่าพอใจและยังไม่บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งนักเรียนบางส่วนยังมีปัญหาด้านการอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ถือว่าไม่ผ่านมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากความสำคัญของปัญหาการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงสนใจทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการและเพื่อเพิ่มคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวนทั้งหมด 64 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งเป็นระยะการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 มีจำนวนประชากรในการศึกษาทั้งหมด 64 คน โดยเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 12 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 52 คน ในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งสิ้น 64 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

ระยะที่ 2 มีจำนวนประชากรในการศึกษา 5 คน โดยจำแนกตามกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ รองผู้อำนวยการ

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ศึกษาพิเศษ และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดและเปิด ในการดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ในการดำเนินการหาแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

3.1 ระยะที่ 1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.) ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ถึงผู้บริหารและครูโรงเรียนขนาดเล็ก 12 แห่ง ในอำเภอชาติตระการ จังหวัด พิษณุโลก

2.) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้บริหารและครูที่เป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้

3.) ดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 64 ฉบับ โดยการแจกจ่ายและเก็บคืนแบบสอบถาม จากประชากรทั้งหมด 64 คน โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ได้รับแบบสอบถาม กลับคืนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

4.) ทำการเก็บแบบสอบถามที่ประชากรทำการตอบเรียบร้อยแล้ว

5.) ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

3.2 ระยะที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.) ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการขอสัมภาษณ์จากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ถึงผู้ให้สัมภาษณ์

2.) ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้ให้สัมภาษณ์ 5 คน

3.) นัดสัมภาษณ์

4.) ดำเนินการสัมภาษณ์

5.) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

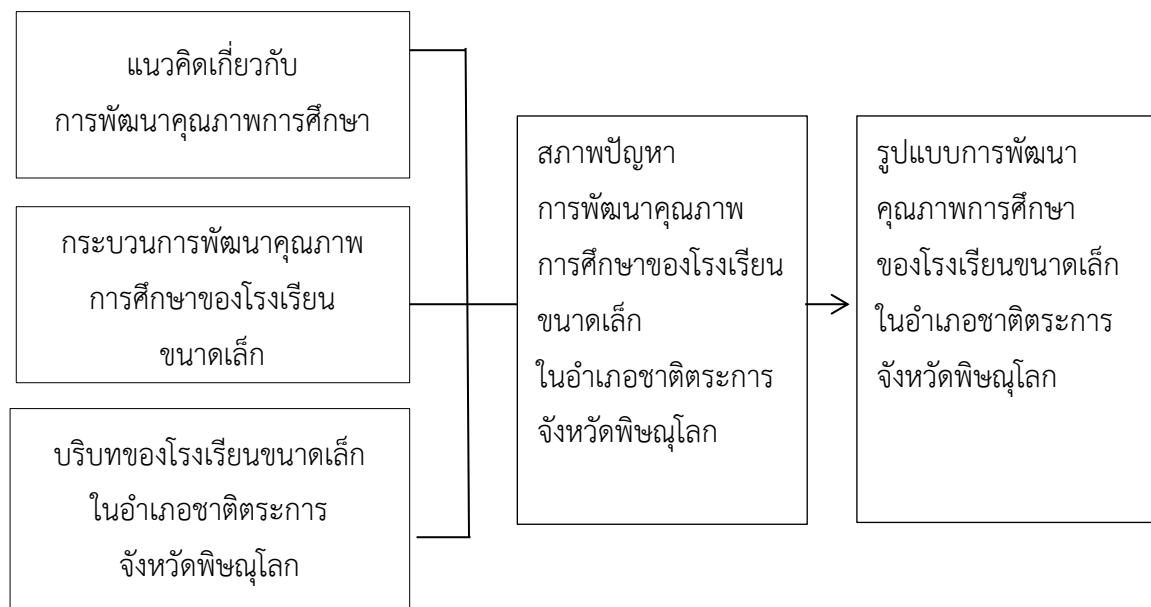
ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้

1.) ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล 2.) ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) อธิบายข้อมูล สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก สรุปได้ดังนี้

สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 7 กระบวนการของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก การดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าสถิติ

	รายการ	ระดับสภาพปัญหา		
		μ	σ	แปลผล
1	กำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน	2.51	0.34	ปานกลาง
2	จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน	2.77	0.37	ปานกลาง
3	การดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน	2.77	0.35	ปานกลาง
4	การประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	2.65	0.36	ปานกลาง
5	การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	2.91	0.33	ปานกลาง
6	การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	2.73	0.33	ปานกลาง
7	จัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี	2.79	0.25	ปานกลาง
ภาพรวม		2.73	0.33	ปานกลาง

2. จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ควรกำหนดค่าเป้าหมายให้สอดคล้อง กับมาตรฐานการศึกษา และกำหนดอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาให้ชัดเจน และสอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษา และกำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาให้ชัดเจน และประกาศให้ทั่วถึง

2.2 การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ควรศึกษาบริบทของโรงเรียนและชุมชนรอบ ข้าง หรือหน่วยบริการให้ชัดเจน ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของสถานศึกษา และจัดทำ แผนพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปีกำหนดมาตรฐานการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา และควรให้หน่วยงานภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

2.3 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ควรแต่งตั้งคณะกรรมการประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษาให้ชัดเจน เพื่อสะดวกในการติดตามงาน ควรมีการทบทวนผลการปฏิบัติงานใน แต่ละปี และนำผลการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ อย่างต่อเนื่อง และจัดประชุมชี้แจงการ ดำเนินงานและผลการดำเนินงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ

2.4 การประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ควรมีการนิเทศ ติดตาม การประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และ แต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาให้ชัดเจน

2.5 การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามผลการดำเนินงานอย่างครอบคลุม และต่อเนื่อง นำผลที่ได้จากการ ติดตาม ตรวจสอบ มาวิเคราะห์ มาปรับใช้พัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเหมาะสม ควรมีการแต่งตั้งบุคลากรที่ รับผิดชอบในด้านการติดตามผลการประเมินให้ชัดเจน และสร้างเสริมการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.6 การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ควรเก็บ ข้อมูล ที่ได้จากการประเมิน นำมาสรุปผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (SAR) แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เหมาะสม กับบุคคล เพื่อผลประโยชน์ของสถานศึกษา และควรรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

2.7 การจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สถานศึกษาเป็นประจำทุกปี ควรจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่าง ต่อเนื่อง จัดทำแหล่งข้อมูลและเผยแพร่รายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ต่อสาธารณะด้วยวิธีการที่หลากหลาย และหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการประเมินตนเอง จัดทำแผนพัฒนาการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อพิจารณาในแต่ละกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

การกำหนดมาตรฐานการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาระดับมากที่สุด คือ การประกาศค่าเป้าหมายความสำเร็จเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังขาดการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้รับผิดชอบยังขาดความรู้เรื่องมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัด ทำให้สถานศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพวง ชุ่มใจ (2557 : 112) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ที่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษารอบสองในระดับดีมาก พบว่า ปัญหาด้านการดำเนินการวางแผนการปฏิบัติงาน โรงเรียนยังมีการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาไม่ครอบคลุม ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ไม่ได้จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย ผู้รับผิดชอบขาดความรู้ ความเข้าใจ

การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาระดับมากที่สุดคือ การเสนอแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังขาดการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาที่เหมาะสม ทำให้สถานศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผู้รับผิดชอบยังขาดความรู้เรื่องมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัด ทำให้สถานศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพวง ชุ่มใจ (2557 : 112) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ที่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษารอบสองในระดับดีมาก พบว่า ปัญหาด้านการดำเนินการวางแผนการปฏิบัติงาน โรงเรียนยังมีการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาไม่ครอบคลุม ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ไม่ได้จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย ผู้รับผิดชอบขาดความรู้ ความเข้าใจ

การดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดคือ โรงเรียนร่วมกับต้นสังกัดวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรไม่ค่อยมีคุณภาพ ขาดการติดตามงานทำให้การ

ดำเนินงานไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ จึงทำให้ประสบปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรเดช โสมาบุตร และคณะ (2560 : 29-41) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า การปฏิบัติโดยภาพรวมด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษา มีการสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก

การประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา พบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาปีละ 1 ครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังขาดการกำหนดงาน และผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน จึงทำให้ยังคงประสบปัญหาในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพวง ชุ่มใจ (2557 : 112) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ที่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษารอบสองในระดับดีมาก พบว่า ปัญหาการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาปีละ 1 ครั้ง ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมทุกกิจกรรม เครื่องมือในการตรวจสอบและประเมินผลยังไม่ครอบคลุมเป็นมาตรฐาน ไม่หลากหลาย

การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ผู้บริหารติดตามและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดเล็ก ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษาที่รักษาการของโรงเรียน จึงทำให้ยังคงเป็นปัญหาในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กันตพัฒน์ มณฑา (2561 : 169) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากตัวแปรด้านครู รองลงมาคือ ด้านการบริหารการศึกษา ด้านผู้บริหาร ด้านการจัดการเรียนรู้และการวิจัยด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือของชุมชน

การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากพบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดคือ โรงเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากการดำเนินงานประจำปีตามแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดเล็กไม่มีวิสัยทัศน์ในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จึงทำให้ยังคงเป็นปัญหาในด้านของการเก็บข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จรูญ จับบัง (2555 : 161) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์โรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัญหาการดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศอยู่ในระดับมาก

การจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล พบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดคือ โรงเรียนนำจุดที่ควรพัฒนาของแต่ละมาตรฐานมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังขาดบุคลากรที่เกิดความชำนาญในงาน การมอบหมายหน้าที่ไม่ชัดเจน จึงทำให้ยังคงเป็นปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพวง

ชุ่มใจ (2557 : 112) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษารอบสองในระดับดีมาก พบว่า บุคลากรบางท่านไม่ยอมนำผลมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน ขาดการประสานงาน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 7 กระบวนการที่มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ควรกำหนดค่าเป้าหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และกำหนดอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาให้ชัดเจน และประกาศให้ทั่วถึง คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ควรศึกษาบริบทของโรงเรียน ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปี กำหนดมาตรฐานการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา และควรให้หน่วยงานภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จันทรจิรา จุมพลหล้า และคณะ (2557 : 77) ที่ศึกษารูปแบบความสำเร็จการจัดการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การขับเคลื่อนของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน ในรูปแบบของการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ ตั้งแต่การวางแผนการปฏิบัติงาน พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดกระบวนการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการแสวงหางบประมาณ ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (ดี เก่ง มีความสุข) สามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นและประกอบอาชีพได้ นำไปสู่แนวทางการส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในเกณฑ์การยุบ หรือควรรวม ให้คงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ควรแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้ชัดเจน เพื่อสะดวกในการติดตามงาน ควรมีการทบทวนผลการปฏิบัติงานในแต่ละปี และนำผลการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ อย่างต่อเนื่อง และจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานและผลการดำเนินงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันทนา เนื่อน้อย (2560 : 87) ที่ศึกษาการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า ด้านจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่มีความต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นแนวโน้มการปฏิบัติงานและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยการร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

การประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ควรมีการนิเทศ ติดตาม การประเมิน และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และแต่งตั้งบุคลากร ผู้รับผิดชอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามผลการดำเนินงานอย่างครอบคลุม และต่อเนื่อง นำผลที่ได้จากการติดตาม ตรวจสอบ มาวิเคราะห์ มาปรับใช้พัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเหมาะสม ควรมีการแต่งตั้งบุคลากรที่ รับผิดชอบในด้านการติดตามผลการประเมินให้ชัดเจน และสร้างเสริมการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาและการจัดส่งรายงานผลการประเมิน ตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี ควรเก็บข้อมูล ที่ได้จากการประเมิน นำมาสรุปผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (SAR) แต่งตั้ง คณะกรรมการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับ บุคคล เพื่อผลประโยชน์ของสถานศึกษา และควรรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อำนาจ วิทย์วัฒน์ (2557 : 161) ที่ศึกษาการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพ ภายในสถานศึกษาควรมี การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ครอบคลุมตามแผนพัฒนา คุณภาพ โดยรายงานคุณภาพ การศึกษาของคณะกรรมการผู้รับผิดชอบเมื่อสิ้นสุดการ ดำเนินงานและค้นหาจุด ที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดเล็ก ควรจัดการ เรียนการสอนด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียมนำมาปรับใช้ในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพส่งเสริมการใช้ แหล่งข้อมูลแก่ครูและนักเรียนในการค้นคว้าและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยการสรรหา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสบการณ์และนวัตกรรมที่ทันสมัยนำมาเผยแพร่แก่นักเรียนเพื่อให้ นักเรียนที่เรียนรู้เกิดความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและ จริงจังเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการหมุนเวียนการสอนของครู ตามความสามารถและความถนัด หรือ และจัดระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อการบริหารจัดการและให้บริการแก่ชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการดูแลจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งหากผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กจะนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพความเหมาะสมกับบริบทของตนเอง

สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2. ควรมีการศึกษามีส่วนร่วมจากชุมชนทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่หลากหลายรูปแบบ

3. ควรมีการศึกษาและติดตามการนำผลการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบว่ารูปแบบดังกล่าวยังคงอยู่หรือไม่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดตั้ง รวมหรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กันตพัฒน์ มณฑา. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- จรูญ จีบบัง. (2555). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จันทร์จิรา จุมพลกล้า และคณะ. (2557). *กรณีศึกษา : รูปแบบความสำเร็จการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วันทนา เนื่อน้อย. (2560). *การดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1*. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

- สุรเดช โสมาบุตร และคณะ. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 36 (6), 29-41.
- อรพวง ชุ่มใจ. (2557). สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่านเขต 1 ที่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษารอบสองอยู่ในระดับดีมาก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: ราชภัฏอุดรดิตถ์.
- อำนาจ วิชยานุวัติ. (2557). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.